

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Datum v objavi n. p. (Feb. 22-23) poleg vsakega imena na naslovu pomeni da vam je s tem davkom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

ALI JE RAZLIKA MED SUŽENJSKIM IN PRISILNIM DELOM?

Nekateri profesionalni političarji se hočejo prikupiti finančnim, industrijskim in trgovskim kraljem na ta način, da priporočajo v zakonodajah prisilna rabsodišča. Sodniki izdajajo proti stavkujočim delavcem sodnijske prepovedi, ki jim prepovejo nagovoriti svoje tovariše ali pa prihajati v bližino podjetja, v katerem je stavka. Da, nekateri sodniki so šli celo tako daleč, da so delavcem prepovedovali podpirati svoje stavkujoče tovariše.

Najbolj očitno pa sili delavce na delo Allen, governor v Kansasu, s svojim industrijskim sodiščem. In da se zakon izvede do pike, to se pravi, da se upognejo delavci, ki nočejo iti na delo, se hočejo napram stavkujočim delavcem izrabiti zakoni proti vagabondžiji. Mogoče se najdejo advokati, ki najdejo zelo fino razliko med suženjskim in prisilnim delom. Ampak delavci, ki je prisiljen iti na delo, ni več svobodnih delavcev temveč je naveden tlačan. Te resnice ne utaje tudi najbolj učeni advokati, ki služijo privatnim biznijskim interesom. Ustava Združenih držav pa prepoveduje vsako prisilno delo, izzeti so le kazneni v kaznilnicah. Ako hoče Allen s svojo skupino profesionalnih političarjev prisiliti delavce v Kansasu, da morajo delati, kadar tako zahtevajo privatni biznijski interesi ali tako ukaže Allenovo industrijsko sodišče, tedaj mora Allen skrbeti, da legislatura zakonito proglasi delo za zločin in tiste, ki delajo, pa za zločince.

Allen je več škodoval ugledu Združenih držav s svojim industrijskim sodiščem v tujini, kot premogovniški podjetniki v Zapadni Virginiji s svojimi brutalnimi metodami napram rudarjem.

KUŽNE BOLEZNI, ZAKAJ VENDAR VSE SLUŽITE!

Serif Gould, ki šerifuje tam doli v okraju Crawfordu v državi Kansas, ni v zadregi, ako je treba zabraniti, da se rudarji ne shajajo in pogovore med sabo o položaju. Kar na kratko je prepovedal vse plese zunaj Pittsburga. In ko so ga vprašali, zakaj je ta ferman izdal, se je odrezal prav po modrijansko. Rekel je, da je prepovedal plese zunaj Pittsburga, da tako zabrani razširjenje kužnih bolezni. Mož sicer ni povedal, kakšne kužne bolezni razsajajo v Kansasu, posebno v okraju Crawfordu, a njegov ferman je vseeno držal.

Kasneje se je mož mendar prepričal, da njegov ferman ne prepreči shajanja rudarjev in se je premislil. Preklical je svoj prvi ferman, pa je izdal drugo prepoved, s katero je prepovedal vse plese ob nedeljah. Zagrozil je, da bo vsakdo takoj aretiran, ki vrši to prepoved, katera nas spominja na prve čase koloniziranja, ko je bil neki farmar kaznovan, ker je na nedeljo poljubil svojo ženo. Serif se zdaj vendar ne more izgovarjati, da je zaradi tega prepovedal nedeljske plese, ker se boji, da se ne razširijo kužne bolezni po okraju Crawfordu, ker bacili vrše svoje za človeštvo uničujoče delo ravno tako ob delavnikih kot ob nedeljah. Organizirani še niso! Saj to bi moral vedeti modri serif, če niso organizirani, da nimajo določenega delavnega časa.

ŠTEVILO BREZPOSELNIH DELAVCEV SE JE POVIŠALO V DECEMBRU.

Ko se je zadnje leto bližalo svojemu koncu so veliki dnevniki prinašali vesti, kako so se mezdni izdatki pomnožili pri raznih jeklarskih družbah, v tovarnah za kovinske produkte, usnjarski in papirni industriji. Take vesti so imele seveda namen. Povedati so hoteli delavcem, da se obrača na bolje in da se število brezposelnih delavcev kreči. Delavske mase je treba tolažiti, posebno ob praznikih jih je treba tolažiti, je bilo pravilo teh velikih dnevnikov, ki zagovarjajo privatne biznijske interese.

Delavski department je v januarju priročil statistični izkaz, za koliko se je povišalo ali znižalo število zaposlenih delavcev. In rezultat? Število brezposelnih delavcev se je v decembru pomnožilo za 4.7 odstotkov!

Veliki dnevniki so se zopet enkrat prav počeno norčevali iz delavcev in jim debelo lagali, da prihajajo bolj časi.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Alliquipa, Pa. — Naj bo enkrat tudi Tone in ne samo Jakob, zakaj bi bilo vedno samo eno ime iz ene naselbine, si je mislil Tone in po premišljevanju prišel do zaključka, da je treba tudi se oglasiti in ne samo misliti, ako hočemo, da ne bo v javnosti samo Jakob. Tako se je podal na delo in naredil, da je Tone prišel v javnost.

Vse to naj služi samo v dokaz, da je več imen v eni naselbini. V vodnjaku naše naselbine se je skalila voda in pričeli so si misliti, kaj bo če bo vedno tako kalna voda, da je ne bomo mogli uživati. Blato je treba izčistiti in vodo bo ostala čista ter užitna.

Z nami delaci je vedno na istem mestu, premalo se trudimo za splošnost in delamo, kar je posameznim skupinam dovolj, če nam gre to v čast. Na druge se ne oziramo, saj nimajo nikakih pravic, dočim smo mi državljani s pravicami, morajo drugi celo prositi celo za dovoljenje rabljenja orožja.

Ustava Združenih držav je dokaj dobra in garantira pravice vsem državljanom, toda koliko se danes ravna po nji in kdo je kriv, da ni tako kot bi po ustavi moralo biti? Ali ni to temu krivi ravno oni, ki rabijo orožje brez vsakega preudarka proti samim sebi mesto proti njihovim nasprotnikom? Zato imajo danes proti delavstvu toliko moči, da ga obvlada par sto ljudi, ker jim delavstvo daje v roke moč. Kaj nam potem mar socialna ustava, samo da mi lahko delamo kar se nam ljubi.

V dopisu št. 15. Prosvete tudi stoji zapisano, da se Jakob pritožuje čez delegate klevelandške konvencije, da niso bili v odbor izvoljeni pravilno. Tone pravi, da se za naše žulje pasejo, a jaz sem mnenja, da morajo sedanji odborniki izvrševati delo in tako dobi plačilo. Mi člani smo zato poslali delegate na konvencijo, da nas zastopajo nikakor pa ne da odločajo. Kot se čita dalje, če bi ne bili delegati izvolili glavnega odbora, bi jih vpraševalo članstvo, kaj so delali toliko časa na konvenciji. Ako pomislimo, da je bila to združevalna konvencija, moramo priznati, da bi bilo tako vprašanje brez pomena.

Prišel je spovednik, da spove grešnika in ga karal, ker ni znal grešiti, grešnik pa se mu je smejal. Nato pa je začel razkladati o socializmu in ga razložil tako kot ga znajo podjetniški hlapei. Zatrjeval je, da socialisti hočejo več ko proizvajamo podjetniški, kar nam pa sem mu moral odgovoriti, da prejmemo delave manj kot je vreden naš trud in kar hočemo imeti za svoje delo, v nikakem oziru ne presega vrednosti naše vporabljene moči. V resnici bi nam moral odpasti večji zaslužek kot podjetnikom, tako pa komaj izhajamo z zaslužkom za življenske potrebščine, dočim mora imeti podjetnik velik dobiček, sicer sploh ne pusti, da bi kdo za njega delal.

Naslednji dan po spovednikovi poskušnji, da spove grešnika, je spovednik sedel pri mizi in nekaj razmišljeval. Med tem je prišel "grešnik" in spovednika so kar solze polile. Spet je imel grešnika pred sabo in ga prišel lepo uiti. Povedal mu je, da ne sme biti jezen, če ga kdo graja, saj je Kristus celo rekel, če te kdo udari po lice, nastavi mu še drugo stran lica; zato ne smeš biti nejevoljen, pa naj počnejo drugi kar hočejo.

Ljudje pričakujejo, da bo konec voja in militarizma, mladina pa se za isto vzgaja in ima do tega veselje. Če gleda človek dolarje pri igranju, vidi, da se najraje igrajo "vojake". Po dvoriščih se skrivajo, plot jim je za zavetišče in palice so puške. Če pride do resnosti, se uporabljajo tudi sablje in na koncu se vse vesele zmage in joka premaganosti. — Če pridejo skupaj bivši vojaki, ni drugega govorjenja kakor o vojaštvu; se sprašujejo kje so služili, kot so se bojevali i. t. d. Tedaj začnejo razkladati drug drugemu, kako je bilo v bojih, kako so čistili puške in kako s ponosom se spominjajo nazaj na vojaška leta. Z veseljem se spominjajo kako je bilo, ko so prišli h kompanijam rekrutje, kako so jih nevede "su-

kali" in iz njih delali norce, ker se niso mogli privaditi vojaškim običajem in življenju po kasarnah. — Človek se samo vpraša, ali je mogoče, da bo kmalu odpravljen militarizem, če pa ljudje še skoro ponosni gledajo nanj. — Jakob Kotar.

Library, Pa. — Dne 4. februarja je po daljši bolezni umrl član našega društva Rihard Kolman, katerega pogreba se je udeležilo precejšnje število članov društva.

Pokojnik je bil naprednega mišljenja ter ustanovitelj več društev v bližini. Tu ne zapušta nikakih sorodnikov, pač pa v stari domovini stariše, katerim je tudi posmrtno zapustil.

V imenu društva se zahvaljujem vsem fantom za kupljeni venec v zadnji spomin in za spremstvo na pokopališče. Pogreb se je vršil civilno.

V tukajšnjem premogorju, ki je last Pittsburgh Coal kompanije obratujejo samo po 3 do 4 dni v tednu; zasluži se ravno za najpotrebnejše.

Imamo dve društvi, eno SNPJ, ki šteje v obeh oddelkih 140 članov in drugo SSPZ, šteje čez 30 članov. So večinoma napredni rojaki, ki so lansko leto postavili "Slovenski dom" in jih stane okrog 16.000 dolarjev. Hvala gre radi doma vsem, ki so delovali.

Dobivamo različne liste v naselbino, v največ iztisih seveda Prosveto. V samo enem iztis nam izhaja "glasilo katoliškega delavstva v Ameriki" ali "Edinost". Slučajno so mi prišle v roke, nekatera številke tega "prihujbenega" lista in sem čital, da so nekateri člani jednote zoper svoj list ter se v dopisih pritožujejo, česar pa seveda urednik ne pusti v javnost, temveč kratkoma vrže tako, da mi člani te male jednote ne izvem, kaj se godi okoli nas. Listič tudi joča radi milijonskega fonda, da ne bodo darovalci nikdar več dobili česa nazaj, v to seveda mi vsi prizadejati verujemo.

Jaz bi pa rad izvedel, kdaj bodo pa oni, ki so darovali za hram božje prejel nazaj neštete milijone. Seveda bom na to dobil čisto enostaven odgovor, da bo že v nebesih vse stokrat povrnjeno. Na tem svetu ljudstvo itak ne potrebuje denarja, temveč ga bo potrebovalo v nebesih, kjer bo živelo v izobilju.

V sosednji naselbini od nas nadeljuje hramu božjemu dučni pastir dorom Slovak, vere je seveda rimsko-katoliške. Najbolj smešno je to, kako postopa ta duhovnik s svojimi farani. Poznam rojake, za katere še nikdar ni nič storil in tudi v cerkev ne zahajajo, pa jim vseno pošilja račune, koliko so mu dolžni; računov jim ne pošlje samo enkrat, temveč večkrat, da se dolgujoča vsota vedno množi, tako da bi ob koncu leta moral človek delati celih 14 dni, če bi hotel plačati. To je nesramno izsiljevanje, zato pa bo tudi prišel ob posel v tej naselbini. — N. Triller.

Export, Pa. — Pri našem Irvin Gas Coal Co. rovu št. 9. se obratuje še vedno z isto pčanoostjo. Živimo v zadovoljstvu in slogi, če je pa kaka izjema, je to povsod.

Neljubo mi je odgovarjati na dopis, posebno v Prosveti, kjer se dotični porabljeni prostor lahko porabi za druge mnoge boljše stvari, toda treba je da se oglasim ponovno. Res je, da je pri vsaki organizaciji, najsi bo podporni ali kak drugi, osebnost samo v škodo, toda pomisliti je treba, da pri razpravah ali pisanju so le gotovi ljudje, ki iščejo poti in se nazadnje poslužujejo osebnosti, torej le če bi bili pri vsakem društvu taki ljudje, ki se osebnosti poslužujejo, bi jednota ne mogla uspevati. Rojaki si sami lahko mislijo, koliko škoduje pri njihovih društvih samo eden član, če se prične posluževati osebnosti, da s tem dela nesporazume med članstvom, prične hoditi po naselbini, govoriti zaupno o tem ali onem članu, pripovedovati novim priseljencem o slabih lastnostih tega ali onega člana, da začne govoriti o društvu, katerega je že toliko let član, pa ne plača v njega nobene centa več.

Jaz ne nasprotujem nobenemu društvu, kakor tudi ne članom novoustanovljenih društev, pač pa sem nasproti takemu, ki slabo govori o kakem društvu in jednoti, da s tem lahko ustanovi novo društvo. Dasi sem šele se-

dem mesecev član jednote, ker sem komaj prišel iz stare domovine, vendar se upam povedati ime starega člana, če je bil nasproten nekemu društvu, samo da iz tega nasprotstva lahko ustanovi drugo društvo.

Ko mi je organizator za novo društvo JSKJ iz Exporta pripovedoval, da se bo ustanovilo pri nas novo društvo, sem mu povedal, da posla kot agitator ne prevzamem, pač pa pristopim kot član k društvu, če se jih bo zbralo dovoljno število.

Dopisniku se lepo zahvaljujem za posojeno revijo Čas, ki mi jo je večkrat posodil.

Rojake iz Exporta, ki me poznajo in vedo, da stanujem pri Johnu Raspetu, prosim, naj ako imajo kaj proti mojemu dopisu in se jim zdi kaj neumestnega, da pripišejo samo meni ne pa Raspetu, ker on se ne briga, kaj jaz delam. — Valentin Lahar-nar.

SLIKE IZ NASELBIN.

Sublet, Wyo. — Dasi je naleto na naše pokrajine snega, da se ne vidijo poslopja izpod njege, vendar še nismo zaspali pod snegom, kakor bi lahko kdo mislil, ker ne damo nikakega glasu od sebe. Vihar raznaša zunaj sneg, da se nikamor ne vidi, zato se največ držimo doma pri toplih pečeh. Precejšnje število Slovencev je naseljenih v naši naselbini, ki se zavedajo, da so člani delavskega razreda in kako staliješ naj danes zavzemajo.

Dela se pri nas še precej voljno, obratuje se vedno dnevno in bosi, zavečajoč se, da ne bodo dolgo priganjali, sedaj silijo čim bolj morejo delavce. Tudi nezdode se pripetijo skoro vsak dan. Zadnjič se je ponesrečilo precej delavcev, med njimi tudi nekaj Slovencev, ki se sedaj nahajajo v bolnišnici. Želimo jim skorajšnjega okrevanja.

Kakor se kaže bo kmalu zopet treba odložiti orodje in bodo premogorci zopet počivali. Takrat bo zopet čas za poročanje v časopise, ako ne bo treba obratiti šila in kopita in iti. Pri tem ne smemo pozabiti gesla: Z združenimi močmi!, katerega se poslužujejo tudi podjetniki med seboj. — Doris Turk.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Girard, Kans. — Zadnje dobo nismo z Vašim podpisom prejeli nikakega dopisa, kar smo prejeli preje pa je bilo priobčeno. — Pozdrav!

Chicago, Ill. — Radi manufakturnega blaga ali cenika koles v Jugoslaviji vam ne moremo dati nikakih natančnih pojavnosti, ker se cene vedno menjajo in kadar pade za kak procent jugos. valuta, trgovci uravnavajo cene po padcu, nikakor pa ne, če se kdaj kaj opomore. Lansko leto se je ob tem času dobila v Jugoslaviji boljše moška obleka za 3600 kron, ali več, nova kolesa pa so bila po 5000 kron ali kakoršen je pač izdelek. Umevno je, da so se od tistega časa cene zvišale, kakor se je znižala njih valuta. — Pozdrav!

NA DAN S PRAVICO!

Rudarji zahtevajo hitro obravnavo proti deputijskim morilecem.

Pittsburgh, Pa. — Victor B. Bouton, odrednik rudarske organizacije, ki je po dolgem boju dosegla, da so bili trije šerifski deputiji obtoženi po veleporoti umora Fannie Sellinsove, organizatorice rudarjev, tekom stavke v Breckenridgu, Pa., meseca avgusta 1919., je izjavil te dni, da bo zahteval takojšnjo obravnavo proti morilecem.

Serifski deputiji obenem privatni čuvaji premogovniške družbe ki so 26. avgusta 1919. razbili glave organizatorici Fannie Sellins, so bili obtoženi umora šele po dveh letih. Tu se vidi, kako počev je pravica, kadar so prizadeti kapitalistični mogočniki.

Jack Sellins, sin umorjene žene, je predložil petiio, okrožnemu sodišču, zahtevajoč, da se tožitelj-ska oblast v tem slučaju vzame iz rok okrožnega pravdnika Rowanda in poveri njegovim odvetnikom. Rowand je velik sovražnik organiziranih delavcev.

"Rowand je kriv, da smo morali čakati več kot dve leti na sodnji-

sko postopanje proti morilecem, ki so brutalno ubili mojo mater," je rekel Sellins. "Ako zdaj gustomo prokuratorstvo v Rowandovih rokah, vemo, da bo naredil iz stvari veliko farso."

Obtoženi deputiji so bili takoj po umoru aretirani in izpušeni proti poročstvu \$2500 vsak. Od tistega časa so na prostem in zdaj, ko so obtoženi umora, še niso ponovno aretirani.

Erzbergerjeva morilca sta v Budapešti.

Berlin, 18. febr. — Heinrich Schütz in Heinrich Tiffelen, ki sta obtožena umora Matije Erzbergerja, voditelja katoliške stranke v Nemčiji in bivšega finančnega ministra, se nahajata v Budapešti pod zaščito ogrskih uradnikov in monarhistov. Dva nemška detektiva, ki sta bila poslana v Budapešto, da aretirata morileca, nista še nič opravila, ker ju ovira ogrska policija. Nemški poslanik v Budapešti je uložil protest pri ogrski vladi in zahteva, da se morileca izročita Nemčiji. Morileca stanujeta v hotelu Astor, obiskujeta javne prostore in zapravljata denar, katerega imata kakor vode.

Bonomi poražen z veliko večino.

Rim, 19. febr. — Italijanski parlament je v petek drugič str-moglavil Bonomijevo vlado z nezaupnico, za katero je glasovalo 295 poslancev, proti pa 107. Bivša ministrska predsednika Orlando in Ololitti sta tudi glasovala za nezaupnico, dočim je Nitti glasoval za vlado, dasiravno so vsi njegovi prijatelji bili proti.

Italija je torp še vedno brez vlade, veliko vprašanje je, kdo zdaj nasledil Bonomija. Govorica, da kralj razpusti parlament in razpiše nove volitve, je zopet oživel.

Obsedno stanje v Salvadorju.

Washington, D. C. — Ameriški poslanik in San Salvadorju poroča državnemu departmentu, da je vlada sansalvadorske republike razglasila obsedno stanje po vsej državi vsled revolte kadetov v državni šoli 15. t. m. Kadetje so hoteli pridobiti druge vojaške čete na svojo stran in strmoglaviti vlado, pa se jim ni posrečilo.

IZ DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press.)

Petrolejski trust, ki ima svoj sedež v New Yorku, je ustavil vse delo v rafinerijah blizu Tampica v Mehiki. Na tisoče delavcev je ob delo. Trust noče pojasniti, kaj pomeni ta igra.

Organizacija tekstilnih delavcev, ki stoji pred splošno stavko v vzhodnih državah zaradi znižanja mezde, je naznanila, da bo zahtevala, da državni posredovalni odbor v Massachusettsu pregleda računске knjige lastnikov tovarn, ki vpijejo, da nimajo skora nobenega dobička.

Liprte tekstilnih delavcev. Arlingtonove predilnice bombaža v Lawrenceu, Mass., so zaprle vrata in 3500 delavcev je vrženih na cesto. Družba se izgovarja, da nima naročil. Pravi vzrok pa je, ker delavci nočejo sprejeti znižane mezde. — Tekstilni delavci v Walthamu, Mass., so zastavkali vsled znižanja mezde za dvajset odstotkov.

Premogovniški operatorji v Indiani in Indiani so zaključili zadnji teden na sestanku v Chicagu, da ne bodo ponovili sedanje medz-nepogodbe z rudarsko organizacijo, pripravljeni pa so pogajati se z zastopniki organizacije. Operatorji izjavljajo, da mezda mora biti znižana, ker drugače "ne bodo mogli konkurirati" s premogom v Pennsylvaniji in Ohio. Ker so rudarji na konvenciji v Indianapolisu zaključili, da sedanja medzna lestvica mora biti minimum, je stavka rudarjev 1. aprila neizogibna.

Brezposelnost. Po uradni statistiki je v Des Moinesu 6000 delavcev brez dela, v državi Iowa pa 50.000. — Douglas, Arizona, je poplavljen z brezposelnimi delavci, ki so pridli s Severozapada vsled novice, da se odpro odtočne topilnice. Topilnice se res odpirajo, ampak prejšnji delavci v topilnicah so prvi na vrsti, drugi morajo pa čakati. Družba obljublja, da po šestih mesecih bo lahko zaposlila več sto drugih delavcev, prej pa težko.

Razne vesti.

TIHOTAPEC JE ODNESEL PE- TE COLNINSKIM URADNI- KOM.

Detroit, Mich. — Sredi reke so zagledali tihotapeca v čolnu, ki je imel čoln naložen z žganjem. Tihotapec je kupil in pošteno plačal žganje v Kanadi. Vzel je pa dovoljenje za izvoz. Ponoči ni mogel najbrž pritišati h kraju, v Kanado se ni mogel vrniti, ker je kupil žganje za izvoz, in tako je bil primoran ostati sredi reke. Zagledali so ga ameriški in kanadski colninski uradniki, ki so strogo pazili nanj, kdaj se približa h kraju.

Dva parnika sta ponudila pomoč tihotapecu, ko je tako blodil s svojim čolnom sredi ledenih plošč. Neznane je pa vselej pomoč uljudno in odločno odklonil. Prišla je noč, nastala je tema, in tihotapec je prišel ugoden čas in pritisnil je h kraju in razložil žganje, ne da bi ga prijeli.

KOLIKO JE PRIHRANIL LOCKWOODOV KOMI- TEJ LJUDSTVU?

Albany, N. Y. — Lockwoodov komitej je potrošil od leta 1919, ko je pričel preiskovati stanovanjsko mizerijo, dve sto tisoč dolarjev. V ravno tem času je pa ljudstvu prihranil na stanarini \$280,000,000, ki bi šli v žepo profitarjev.

Ti podatki so bili predloženi javnosti, ker se finančni in drugi privatni interesi v New Yorku trudijo, da odpravijo Lockwoodov komitej in tako ustanovijo še nadaljnje preiskave. Gospod, ki imajo dobro rejeno denarno mošnjo ni všeč, da so bili gotovi podjetniški interesi obtoženi in spoznani krivim, da so kršili Shermanov protitrustovski zakon.

ČUDNO PODJETNIŠKO POIZ- VEDOVANJE.

Centralia, Wash. — Predelave v delavnicah centralne železnice poizvedujejo pri delavcih, koliko delavcev lastuje svoj dom. Kampanja za gradnjo delavskih domov je imela velike uspehe, toda odborniki Centralne obrtne in delavske zbornice, v kateri so združene vse lokalne organizacije, menijo, da žele podjetniški interesi izvedeti, koliko železničarjev in rudarjev lahko zastavka, ne da bi bili v nevarnosti, da izgube svoj dom.

Iz tovarne za izdelovanje čevljev pošiljajo stroje v Chicago in sliši se govorica, da se tovarna tukaj zapre, da se drugje lahko odpre tovarna z "odprto delavnico".

ZUPANU JE ZLEZLO SR- CE V

Minneapolis, Minn. — Tožba proti županu Leachu je zdaj ustavljena, ker je župan preklekal, da je njegov nasprotni kandidat in delavski voditelj Thomas Van Lear na nekem shodu v Superioru, Wis., rekel, da ameriška zastava ni drugača kot "umazana enja".

S. A. Stockwell in drugi so vložili proti županu tožbo, da ni uređen da ostane v uradu, ker se je poslužil koruptne taktike v volilnem boju napram svojem nasprotniku.

Afera je svoječasn povzročila mnogo prahu.

ZOPET SODNIŠKA PREPO- VED PROTI RAZPOSTAVLJE- NJU STAVKOVNIH STRAŽ.

Minneapolis, Minn. — Državno sodišče je potrdilo sodniško prepoved, ki je bila dovoljena John J. Campbellu, ravnatelju železniške Wonderland, in ki preprečuje razpostavljanje stavkovnih straž. Trije sodniki so glasovali, da ostane sodniška prepoved pravomočna, dva sodniki sta glasovala proti.

Ravno tako je organiziranemu ljudstvu prepovedano voditi kampanjo, da gledalci ne naklonijo delavstvu.

ZAMORCI SO LINČALI ZA- MORCA.

Valdosta, Ga. — Zamorci v bližini so ustrelili zamorca Johna Giverja, ker je streljal v zamorsko šolo in ubil neke šolarje.

FORSTERJEVA OPAZOVA- NJA.

Chicago, Ill. — Znani organizator William Z. Forster se je vrnil z daljše govorniške ture. Po svojem povratku je izjavil o vtihih, ki jih je dobil na potu:

"Med delavci v mestih na vrhodu in srednjem zapadu sem našel globoko razširjeno misel, da se najštevilne rokodelske in strokovne unije združijo v par velikih industrijskih unijah, v katerih bo prevladal pravi bojni duh. To je njih edino upanje, da se odbije naval za odprto delavnico."

Forster je bil na govorniškem potovanju skozi več mesecev.

SAMO SORODNIKI STAVKO- KAZIJO.

Boston, Mass. — Tukaj stavkajo krojaški delavci le pri dveh tvrdkah Mitchell the Taylor in Oppenheim Brothers. Pri prvi tvrdki so zastavkali vsi, izjemo tvorijo le trije sorodniki. Pri drugi tvrdki so na stavki vsi delavci.

PROTI "AMERIŠKEMU NA- ČRTU."

San Joe, Cal. — Tukaj je zastavkalo okoli tisoč delavcev, ko so na tovarnah za lesne izdelke, na lesnih skladiščih in stavbah nalepili lepake, ki so pripovedovali, da je odzidaj uveden "ameriški načrt". Delavci izjavljajo, da se ne vrnejo na delo, dokler podjetniki ne priznajo organizacije in zapre delavnice.

RAWSON NADOMESTI KEN- YONA.

Des Moines, Iowa. — Governor je imenoval naslednikom senatorja Kenyona v senatu Charles A. Rawsona, predsednika republikanske osrednjega odbora. Rawson bo služil do jeseni, dokler ne bo izvoljen naslednik Kenyona.

Strahen je verski fanatizem.

London, 19. feb. V okolici Samsuma so turški nacionalisti pobili 1000 kristjanov, kakor poroča brzojavno poročilo iz Carigrada. Grški prebivalci Samsuma, mesteca ob Črnem morju, povejo, da se je krščansko prebivalstvo mesta postavilo pri zadnji vojni proti Turkom, torej je ta morija bila maščevanje radi nastopa krščanskega prebivalstva proti "polmesec".

Kralj Aleksander se končno ožen.

Belgrad, 19. feb. — Kralj Aleksander se je podal v spremstvu Pašića v Bukarest, na snubitve princezinje Marije. Pašić bo tudi konferiral z rumunskimi ministri radi stališča male entente na genovski konferenci.

LJUDSKI IZKORIŠČEVALCI PRIHAJAJO V PRAVO LUČ.

(Nadaljevanje s prve strani.)

Laddovi predlogi, da ima vlada vedno sto milijonov bušljev pšenice v rezervi. Ta nakup pšenice je potreben, da korporacija kontrolira cene na trgu, obenem je pa sto milijonov bušljev pšenice v rezervi, da se dežela obvaruje pred takimi dogodki, kot so se dogodili ob Volgi v Rusiji. To je prvi predlog, ki je bil stavljen, da vlada nakupi pšenično rezervno in se tako zavaruje proti slabi letini.

W. J. Mozley iz Severne Dakote je menil, da se mora uvesti do-
ločanje cene, ako se hoče pomagati farmerjem zopet na noge. Strinjal se je tudi s senatorjem Hefflinom, da so pričele poteškoče za farmerje, ki se rezervni od-
bor odredil deflataciji, v drugi vrsti pa, ker farmerji niso imeli kredita in so morali skoraj za-
stoj poslati svoje produkte na trg. Naglašal je, da finančna kor-
poracija daje posojila samo za šest mesecev, in da se farmer na-
haja v najslabšem položaju, ko i-
ma vzdržavati proti žitnemu špek-
ulantu, pa mora plačati dolg.

POTNIŠKE OMEJITVE ZA A- MERIČANE SO ODPRAVLJE- NE.

(Nadaljevanje s prve strani.)

vesti s sabo svoje sorodnike. Za-
take tujezemce izdaja izseljenški
urad vsaki mesec statistične po-
datke o številu izseljenikov, ki
so se iz vsake dežele izselili v

Združene države. Število volja-
do konca 30. junija, ki konča fi-
skalno leto.

Iz Nemčije je dospelo samo 13-
295 izseljenikov, pravico pa ima
68,039 oseb do prvega julija. Na-
obratno pa vidimo, da je iz Bol-
garije dospelo do 31. januarja
301 izseljenikov in da ima le še
14 oseb pravico se izseliti v Zdru-
žene države. Čehoslovakijska ima
pravico do 14,269 izseljenikov, v
Združene države je pa dospelo le
797 oseb. Poljska je že prekora-
čila svojo kvoto 25,800 oseb. Rav-
no tako je Grčija prekoračila svo-
je kvote 3,286 oseb. Veliko sla-
beje je z Jugoslavijo, ki ima prav-
ico do 6,405 oseb. Iz Jugoslavije
je bila kvota do koncem januarja
prekoračena za 197 oseb.

Tujezemec, ki je prekoračil
svoj obisk nad šest mesecev v tu-
jini, se smatra za novega izselje-
nika in je podvržen vsem dolo-
bam za izseljenike. Osebe, ki so
bile zadržane v tujini zaradi bo-
lezni starišev ali drugih izredno
važnih zadržkov, so se smele v iz-
rednih slučajih izkrenati v Zdru-
ženi državah.

Za Rusijo ne izdaja državni
departament potnih listov. In po-
niki, ki nameravajo odpotovati v
Rusijo skozi druge dežele, imajo
velike poteškoče. Državni de-
partment smatra Estonijo, Latvijo,
Litavsko in druge kavkasijske
republike in Daljno vzhodno re-
publiko za Rusijo in ne izdaja
potnih listov za te dežele. Poto-
vanje v te dežele ima seveda svo-
je težkoče in ne svetuje se odpo-
tovati vanje.

RUDARJI V WASHINGTONU GRADE SVOJO NASEL- BINO.

(Nadaljevanje s prve strani.)

Elumu in v jamah blizu Centralije
in Bellinghamu. Rovi blizu Tacoma
in Seattle obratujejo s pomočjo
neumijških delavcev in z veliki-
mi stroški Pacific Coast Coal Com-
panije, ki je kolovodja med druž-
bami za razbijanje uni. Premo-
govniki so lastnina kapitalistov v
New Yorku in Bostonu, ki so ob-
enem lastniki parobrodne družbe,
katere parniki plovejo med paci-
fičnim obrobjem in orientom s
kitajskim mostvom.

Izprti rudarji upajo na zmago
v aprilu, ko poteče stara pogodba.
Splošna stavka je možna, toda ru-
darji se nadejajo, da bodo deležni
sador zmage, ki jo prinese gene-
ralni štrajf.

Kakšne so razmere v Jugoslaviji?

"Naprej" piše:

Na eni strani čujemo: nimamo
industrije, od druge strani pa
pravijo glasovi: industrija je v
krizi. Oboji imajo prav! Manjka
nam še posameznih panog indu-
strije, navezani smo po gotovih
izdelkih na tujino; če se hočemo
odreči vsem tistim izdelkom, ki
jih nimamo doma, zastane naše
narodno gospodarstvo, zastane
ozir. pade pa tudi kultura za sto
letotlet nazaj. Tega nečemo. Sto-
jimo na stališču: podatke mora-
mo imeti. A možno jih je dobiti
samo bodisi potom uvoza, bodisi
da postavimo za tiste neobhodno
potrebne predmete tovarne do-
ma. Uvoz podraži silno vse, spr-
vi naše narodno gospodarstvo v
vedno težji položaj, torej se je
treba okleniti drugega sredstva:
zidati tovarne doma. Kile po raz-
voju industrije je torej upravi-
čen.

Zakaj pa ne stavijo tovarne v
tistem obsegu, ki bi bil potreben?
Zakaj so tako redke nove tovar-
ne?

Mislim si da imam 2 milijona
dinarjev ter hočem s tem ustano-
viti preprosto tovarno. Še pred
vojno bi rekel: če mi bo tovarna
nesla: prvo leto nič, drugo leto
3%, tretje leto, ko bo upeljana,
pa 6%, bo dobro. Kako pa danes?
Za 2 milijona dinarjev danes ne
pomenita dosti, bom moral za po-
polno opremo tovarne vzeti na
posodo še 2 milijona. Obresti za
to (in še prav visoke) bom mor-
al plačati že takoj v prvem le-
tu (ko tovarna še niti upeljana
ne bo). Tako tudi v drugem in
naslednjih letih. Dobro! Plače-
val jih pač bom, tem lažje, čim
bolj bo tovarna uspevala. Je pa
to res? Kaj vem sedaj, po tako
briskih izkušnjah, kaj bo drugo
leto? Pamet mi pravi: cene bodo

šle še gor, t. j. vrednost denar-
ja bo še padala, a za boga, en-
krat bo to morale prenehati, ker
sicer bo prenehalo vse gospodar-
sko življenje, ker ne bo več da-
sa za delo, ampak bo vse šlo
(ali pa tehtalo!) cel dan samo
dehar. Kot tovarnar bom že pri-
šel na svoj račun: če bo dražje,
bodo pa tudi moji izdelki toliko
dražji. Ampak enkrat mora biti
ta skakanja cen konec, to mi
pravi tudi pamet. A kdaj se bo to
"obrnilo"? Čez en mesec? ne ver-
jamem. Čez eno leto? mogoče.
Čez dve leti? tri? Kdo ve? In kaj
bo z mojo tovarno, če začne cene
padati, če bo denar več vreden?
Moji izdelki bodo tudi padli v
ceni. No, prav, manjši bo moj
dohodek po številu denarja, ker
bo vse ceneje, bom tudi porabil
manj denarja. Bo res še vse tako?
Kaj pa moj dolg? Kaj bo z o-
brestmi dolga? Ali se bodo te tu-
di zmanjšale? Če bom dolžan še
2 milijona dinarjev, bom moral
plačevati še ravno tako zanje o-
bresti, mogoče se bo znižala ma-
lo obrestna mera, pa kaj to, 2
milijona dinarjev bosta vseno
še 2 milijona dinarjev in to dru-
gačnih dinarjev, vrednih veliko
več! Strah in groza! Iz tovarne
bom dobil manj dohodkov, dolžan
bom pa še toliko kot prej. Kaj bo
z mojim podjetjem? Ne, to je ne-
varna reč! Če bi saj vedel, da cene
še par let ne bodo padle! Mo-
goče bom pa ušel "polomu", ko
bodo začele cene padati! (Vas je
kaj strah vpričo takih "bogečlet-
nih" besed!) Kako naj naredim?
Če bi se mogel na hitro iznebiti
vseh dolgov in obenem se dati
nekaj "na stran" za tiste čase,
ko bom za svoje izdelke manj do-
bil, je to mogoče? Seveda, a le na
talen način: svoje izdelke moram
prodajati z večjim dobičkom.
6% dobička ne bo dosti, 10%,
15%, 20% ali če mogoče še več;
čim več, tem bolje, samo da me
padee cen ne prehitijo! Visoki pro-
centi morejo pa nastati le, če se
izdelki drago prodajajo. Razu-
mete sedaj visoke cene? Niso to-
liko posledica pohnjivosti po de-
narju, temveč v prvi vrsti so iz-
raz strahu — pred bodočnostjo,
pred tistim trenutkom, ko bodo
začele cene padati.

Lahko je spoznati iz tega, da
je vsaka nova tovarna danes
skrajna špekulacija ter ji je kolik-
or "toliko" "zanesljiv uspeh"
prerokovati le, če ima na čelu
ljudi, ki jih ni pred samim seboj
sram "spravljati in zakrivati" 20
— 30 ali 50% dobička.

"Kdo je kriv? Tovarnar pravi:
razmere, kupec-konsument kol-
ne tovarnarja in tako se vrta ta
kolobar višje in višje, dokler ne
bo razpočil, v čigavo korist? naj-
brže nobene; ljudem s pošteno,
solidno mentaliteto pa je ta ples
za "hitro" amortizacijo ogaben.
Ne marajo rickirati. — To je kri-
za — mlade industrije.

Kako pa je s staro, že vpeljano
industrijo? Je res v krizi tudi ta?
Ona ima svoj obrat v redu. Rada
bi delala "s polno paro". Pa ne
gre. Vstedi dragine za konsumirano
največji del prebivalstva le samo
najpotrebnejše, odjemalcev je za-
to z vsakim dnem manj. Skladi-
šča teh tovarov so se polagoma
začela polniti s blagom. Nastopi-
lo pa je še nekaj drugega: nenad-
no padanje vrednosti denarja.
Ker nihče ne ve, kaj prinese dru-
gi dan, je vsakakor boljše imeti v
roki blago nego denar, čigar
vrednost se kar topi, kakor ma-
slo na soncu. Ali se je treba ču-
diti tovarnarju, če se odloči: ne
prodam blaga, ki je v skladišču.
Da se mu pa blago preveč ne na-
kopiči, odpusti en del delavcev
oziroma se jih skuša iznebiti, da
jim zmanjša meče. Brezposel-
nost raste, z njo zopet nakupo-
valna (konzumna) nezmožnost,
ta zopet pritiska na zmanjšanje
produkcije in tako se vrta tudi
tu vse zopet v kolobarju navzdol,
navzdol, navzdol, kam? Kdo ve?

Velikanske fattine so se dogo-
dile na poštne uradu v Nati-
lineh. Tam je bil poštar neki
Mifutin Stanoslovič, ki je živel
silno potratno. Tako je plačal ne-
keč za samo eno vožnjo s avtomobi-
lom 14.000 kron. Ta njegova
razpisnjo je padla v oči tudi na-
čelniku okraja. Pozval je zato
Stanosloviča k sebi in zahteval
od njega, naj mu razloži, odkje
ima toliko denarja. Ker Stanos-
lovič tega ni mogel pojasniti, za-
to je bila odrejena njegova are-
tacija. Preiskano je bilo njegovo
stanovanje, in sicer s popolnim
uspehom. Na stanovanju so našli

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila
1904.

Podgora Jednota

Izhajajo 17. junija 1907
v dravi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-39 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbori

UPRAVNI ODBOR:

Predsednik Vincent Calhoun, podpredsednik Andrew Vilič, R. D. F. Box 4, John-
town, Pa. gl. tajnik Matthew York, tajnik knjižničnega oddelka Stan Novak, gl. knjižničar
John Vojtek, uradni glasniki John Zavoršek, odgovorni glasniki Filip Godec.

FOROTNI ODBOR:

John Underwood, predsednik, 418 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Kalmar, Box
276, Baraborn, Ohio, Fred A. Vider, Box 573, Ely, Minn., John Turbott, Box 191, Lawrence,
Pa., John Galt, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODBOR:

OSREDNJE OKROŽJE: Stan Novak, predsednik, 2657-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.
VSEODNO OKROŽJE: Stan Novak, predsednik, Box 288, Moon Run, Pa.
John Godec, 648 E. 137th St., Cleveland, O.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 194, Grout, Minn., in Jugoslavci.
Max Marx, Box 192, Sault Ste. Marie, Mich. in Jugoslavci.
Milo Zupel, 5423 So. Winchester St., Moberg, Wash.

Nadzorni odbori

Frank Zalta, predsednik, 3124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., Frank Sourak, 2600
Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 2605 St. Clair St., Cleveland, O.

Zdravitveni odbori

Predsedniki: Frank Alot, 3124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.
John Owen, 3635 W. 29th St., Chicago, Ill.
Joe Shuk, 1101 E. 63rd St., Cleveland, Ohio.

VEŠOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 2605 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
POZORI—Korrespondenci s gl. odbori, ki delujejo v glavnem uradu, so vrli tabele
VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika ali na odbore: Predsedništvo
S. N. P. J., 2657-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODOPE SE NASLOVE: Bolniški tajništvo S. N. P. J.,
2657-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvršiteljskega odbora in jednote
vse se naslovijo: Tajništvo S. N. P. J., 2657-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagaj-
ništvo S. N. P. J., 2657-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse prihodnje glade posiljevanje v gl. izvršiteljskem odboru so naj pošiljajo Frank Zalta,
predsednik nadzornega odbora, glavnega naslova je splošno.

Vsi prihodnji na gl. poradni odbor so naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 418 W.
Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, anančila, agencije, naročila in spili vse kar je v zvezi
s glavnim jednoto, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-39 So. Lawdale Ave.,
Chicago, Ill.

366.800 dinarjev, 143 angleških
funtov, 20 angleških polginej v
zlato, 155 zlatih turških lir, 1
francoski napoleonondor (zlatnik),
2 nemška napoleonondora, 20 šved-
skih zlatnikov, 43 carskih duka-
tov in okoli 17.000 ruskih carskih
rubljev. To denar je ukradel Sta-
noslovič iz pisem. Po preiskavi
je Stanoslovič priznal svoj zločin
ter izjavil, da je delal v zvezi z
nekim Stefanovičem. Takoj je
bila odredjena preiskava pri Ste-
fanoviču, ki je bila enako us-
pešna. Pri slednjem so našli 632-
313 ukradenih dinarjev. Ker se
sumi, da so delovali še drugi, je
odredil šef policije v Beogradu
obsežno in strogo preiskavo tudi
beograjske pošte. Pričakovati je,
da bo odkrila tudi ta preiskava
nove zločince.

Denarja jim ne manjka. V Lju-
bljani je umrl ravnatelj trbo-
veljske premogokopne družbe,
gospod Bela Max. Kakor že ime
pove, ni bil Bela Max naše go-
st. Samo za mrtvaška oznanila
v slovenskih listih pa je plačala
trboveljska premogokopna druž-
ba okoli 150.000 kron. Presneto
dobro mora iti tej družbi, da mo-
re plačati samo za mrtvaška oz-
nanila tako vsoto! Pa saj ni za-
manj premog tako drag!

Kdo je kriv? Tovarnar pravi:
razmere, kupec-konsument kol-
ne tovarnarja in tako se vrta ta
kolobar višje in višje, dokler ne
bo razpočil, v čigavo korist? naj-
brže nobene; ljudem s pošteno,
solidno mentaliteto pa je ta ples
za "hitro" amortizacijo ogaben.
Ne marajo rickirati. — To je kri-
za — mlade industrije.

Delavčeva šola znanosti.

KOLIKO JE VESOLJSTEV?

Po G. P. Serrvisu.

Zadnje čase se je pojavila med
astronomi zanimiva kontroverza,
dali je samo eno vesoljstvo ali
vseмирje ali jih je več. Presenet-
ljiva odkritja v astronomiji v
zadnjih par letih so poročila teo-
rijo, da je več vesoljstev. To teo-
rijo zagovarja H. D. Curtis, rav-
natelj alleghenske zvezdarne, do
čim je Harlow Shapley, ravnatelj
harvardske zvezdarne, njegov
nasprotnik.

Curtis je na podlagi svojih naj-
novejših opazovanj prišel do zak-
ljučka, da so mnoge nanovo od-
krita spiralne nebule deli vesolj-
skega sistema, ki ne spada v na-
še vseмирje; on trdi, da je več
vseмирjev, pravzaprav jih je brez
števil, ki plovejo kakor ogromni
vesoljski otoki po neskončnem
nebesnem prostoru.

Shapley na drugi strani ne za-
nika možnosti, da so razen naše-
ga še druga vseмирja, toda on ne
verjame, da so dotične nebule
(svetle megle prasnovi) deli ka-
kega tujega vesoljstva, pač pa
spadajo v naše vseмирje, ki je o-
značeno v Rimski cesti. Shapley
je mnenja, da tuja vesoljstva ne
morejo priti pred naše oči tudi z
pomočjo najboljšega teleskopa in
fotografičnih aparatov za foto-
grafiranje nebesnih teles. Vse,
kar vidimo z naše zemlje, spada
v naše vesoljstvo — in še ne vi-
dimo vsega. Shapley trdi, da dia-

meter premer) vsega našega vse-
mirskega sistema znaša okrog
300.000 svetlobnih let. (Svetlo-
bino leto je astronomska mera za
daljavo, katero preleti svetloba
v enem letu; svetloba preleti v
eni sekundi 180.000 milj, torej si
lahko mislimo, kako ogromna je
daljava, ki jo prepotuje svetloba
v enem letu. Solnčna svetloba do-
seže zemljo v osmih minutah.)

Curtis je seveda bolj skromen
v njegovi sodbi o velikosti našega
vesoljstva; pravi, da je manjše
— najmanj desetkrat manjše kot
pa pravi Shapley. In ker je manj-
še, je mogoče videti čez njegov
rob in opazovati spiralske nebule
v sosednjem vesoljstvu.

Nesporazumljenje med Curti-
som in Shapleyem je seveda brez
pomena za stvar. Gre le za vpra-
šanje, kam spada ta ali ona spi-
ralna nebula; v naše ali drugo ve-
soljstvo. Znanost mora biti ved-
no skromna. Naše vesoljstvo je
tako ogromno — brez oziroma
Shapleyev in Curtisov premer —
in tako malo znano, da ima as-
tronomija dovolj dela še za dol-
go dobo doma, medtem ko druga
vesoljstva lahko čakajo. Če po-
mislimo, da ima naše vseмирje
najmanj tri milijarde solne s pla-
netnimi sistemi vred, tedaj se
nam že nekoliko sanja o njegovi
silni velikosti.

Ker že govorimo o nebulah, naj
omenimo najnovejša odkritja
glede nebule "Messier 51", ki se
imenuje tudi "vrtinčasta nebu-
la". Adrian Van Maanen je napi-
sal daljši članek o tej nebuli in
priložil dve fotografični sliki, ki
sta bili vzeti enajst let nazaj.
Ako bi čitatelj videl sliki, bi la-
hko opazil spremembo te nebule
v enajstih letih. (Prvič je bila
nebula fotografirana leta 1910,
drugič pa lansko poletje.)

Omenjena nebula izgleda na
fotografiji plošč kot velikansko
ognjeno kolo, ki se vrta s sil-
no brzino. Na starejši sliki je ko-
lo še gladko na robu, toda novejša
slika pokazuje odtrgan kos
mase, ki se je ločila od central-
nega telesa in zdaj se suče s ko-
lesom vred okrog središča. Oben-
em se cela masa vrta venkar v
velikih spiralnih (zakrivljenih)
črtah.

Kaj nas uči to odkritje? To,
kar so astronomi že sto in stokrat
poudarili: da je nebula embrijo
(zaplodek) novega sveta, ozira-
ma svetovja ali solnčnega siste-
ma, ki se neprenehoma zgošča
in oblikuje in vsled tega izpremi-
nja svojo prvotno formo.

POOBLASTILA

DVONOŽEC

in druge zgodbe.

NARAVOSLOVNE PRAVLJICE

Spisal Karl Ewald.
Prevedel Franc Bolka.

(Dalje.)

"Ne, ti vsevedneži!" je rekel kraljiček. "Rad bi, da imaš prav! To bi bilo boljše za nas; ker potem bi nas kratkoma požrl in konec. Jastreb nas lovi svojim mladim, kadar mi lovimo našim mladim muhe in gosenice. To je odkrita igra in tak je pač tek sveta; proti temu ni nikakega ugovora, čeravno je prizadevanje zelo mučno, kadar se ga je. — Ne, ptič, o katerem govorim, je kukavica. Izgleda priblizno kot jastreb, ni pa tako predrzen ropar in sploh ne pošten ptič, ki prinaša hrano svojim otrokom, je potuhnen, len patron, ki ne dela, nego samo leta po gozdu, se kriči in vpije 'kuku'. Ne mislite morda, da si stavi gnezdo, kakor mi dostojni ptiči. Še nikoli ni položila dveh slamc drugo na drugo. Še nikoli ni izvalila svojih jajec ali grela svoje mladice v mrzlih nočeh ali jim vtikala muhe v majhne rumene kljune."

"Bog se usmili!" je vzkliknila vmes gospa srakoper. "Kaj pa počne?"

"Da, ti tega ne veš, ti uboga žena," je odgovoril stari kraljiček, "ali izvedi torej! Kakor hitro je zlegla jajce, ga vzame v kljun in ga nese v gnezdo kakakega dostojnega ptičjega para. Potem ga ta dva izvalita in vzrodi ta mladiča s svojimi lastnimi. Vse mu storita na ljubo; napejnjata se od zjutraj do večera, da nabavita dovolj živeža za veliko zver, in veste, kakšno zahvalo žanjeta za vso svojo ljubezen! Hočem vam povedati. Kukavičji mladič jemlje njihovim lastnim otrokom živje izpred nosa; in kadar je do-

sti doraste, pomeče jih iz gnezda, da se sam lahko razprostira v njem. — Tu imate zgodbo."

Mali ptiči okoli po grmovju so se tresli od groze. Srakoperji par je buljil brezbesedno v kraljička, in perje obeh prijev se je ježilo od strahu.

"Poglejte ta dva tam!" je zaklical kraljiček in kazal na srakoperja. "Ta dva sta imela v tem poletju kukavičje dete v oskrbi. Poglejte, kako shujšana in razdrapana sta! Prašajte jih, kje so ostali njeni lastni otroci! Če pa hočete videti hudobnega varovanca, pogledajte doli v travo, kjer sedi in odpira lačni kljun."

Vai so gledali velikega mladice in zagnali veliko vpitje.

"Kukavičji sin, kukavičji sin!" Zaničevani ptič je letel nekoliko dalje na travnik, se obrnil in kričal:

"Saj ni res! Saj ni res! Nisem ne hudoben ne nehalčen."

Ali ptiči so leteli za njim in so ga hoteli oključiti do smrti. Pred vsemi se je podil za njim mladi lišček glasno kričje. Prav od zadaj sta sledila tolpi srakoperja. Čeravno sta bila vsa obupana nad tem, kar sta slisala, vendar sta mlo prosila, naj ne store mladi kukavici žalega.

"Naš jedinec je!" je javkala mati srakoper. "Jaz sem ga izvalila in midva sva ga vzgojila. Pravzaprav je vendarle našin otrok."

V tem trenutku je zadala mlada kukavica liščku tak sunek s kljunom, da se je zvrnil na tla.

"Dovolj sem velika, da se sama branim", je zaklicala. "Vidim pa, da je javnost proti meni, zato grem svojim potom. Zahvaljujem se mojim krpšnim staršem za vse, kar so mi storili dobrega; ampak kraljičkove zgodbe ne verjamem; kakor resnično sem živa, resnice hočem spraviti na dan, pa naj bi morala potovati na konec sveta."

Potem je mlada kukavica odletela — preko travnikov v gozd.

Med letenjem se spoznala po močeh svojih peruti, da je dorastla. Preko polj, gozdov in travnikov je letela daleč proč v tuje dežele.

Kolikokrat se je vsedla, da si odpočije, morala je misliti na zgodbo, katero je slisala. Nikakor in nikakor je ni mogla ne razumeti ne verjeti; ker vedela je, da ni slabejša kot drugi ptiči in ni mogla pojmiti, zakaj jo je njena mati prepustila zasmešanju in sovražanju drugih ptičev.

Potem je na severu prišla zima.

V gozdu je odpadlo listje in zeleni travnik se je skrivaj pod debelo belo snežno odejo. Sredi snega je štrlel trnjevi grm kot svežnji dračja v zrak. Tupatam je visela na vejici v mrazu zgrubana jagoda.

Metulji, muhe in gosenice so izginile in izmed ptičev so preostali le vrabei, ščinkovci in senice in pa velike vrane, ki so krakale neprestano in frfotale s perutnicami, da bi se ogrele. Kraljiček, srakoper, lišček in vsi drugi so odleteli na jug, kjer sijalo solnce toplje in kjer so drevesa vedno zelena.

V eni toplih dežel je sedela mlada kukavica na božični večer na visokem drevesu in zrla žalostno preko pokrajine. Solnce je ravno zahajalo in mnogo tisoč evetlie je blestelo v njegovem sijaju. Ali kukavica ni videla ničesar. Svoje matere ni našla, ali kraljičkove zgodbe ni mogla pozabiti. Naletela je na tri druge kukavice, ki so doživele ravno isto kot ona. Zdelo se ji je, da spada k nekemu prokletemu rodu, ki ne zasluži, da bi ga obsajalo solnce.

Ko je tako bila zatopljena v svoje tožne misli, zašumelo je v listju poleg nje in velika kukavica-babica je pomolela glavo skozi in jo opazovala.

(Dalje prihodnjič.)

Franjo Koren:

Stališče socialistov do kmetskega ljudstva.

(Poročilo na strankinem zboru v Trbovljah o Božiču 1921.)

(Dalje.)

Naloga socialističnega kmetskega programa je, do odkrije v kakšnih družabnih zvezah se giblje gospodarstvo našega kmetskega proletariata in da mu priporoči do solastništva čez ves družabni kapital, ki z njim take družbe delajo in katerega tudi vsvarjajo, — s katerim ja morda danes gospodarstvo posamezniki, med tem ko so vsi drugi družabniki brezpravni sužnji tega kapitala. Da si bomo popolnoma na jasnem, je treba še povedati, kaj ni naša naloga. Naša naloga, ni, da bi razmišljevali o tem; kako bi se postavilo namesto vsakega zasebnega obratovanja kasarniško gospodarstvo, ali pa vsepovsod mesto malega obrata veliki obrat pod skupnim vodstvom. Ali se to naredi ali ne in v koliko, o tem so poklicani razpravljati narodni gospodarji opirajoč se na narodno gospodarske zakone. Vprašanje velikega ali malega obrata, skupnega vodstva ali vodstva poedincev, obratnih edinic, to so vprašanja ekonomske smotrenosti, ne vprašanja, za katere in proti katerim bi se smeli izrekat v imenu socializma. Imamo v moderno urejenih državah vse polno primerov iz stajstike, iz katerih lahko vidimo narodno gospodarski razvoj, ki nam kaže na eni strani ugodnejšo sliko v veleobratu, na drugi v malem obratu. Nikakor pa ne smemo tujih ugotovitev kratkoma prenašati na naše razmere. Tuje ugotovitve naj bodo samo kazipot našim narodnim gospodarjem, kako se naj vsaj enkrat poizkusijo dognati številčno sliko našega kmetskega gospodarstva in socialnega stanja.

Torej niti tovarniško organiziran veleobrat s skupnim vodstvom, niti zemljedelski veleobrat nista predpogoj in edina obratna oblika socialistične družbe. Ali se bo mali obrat vzdržal ali ne, ali je bolj na mestu skupno vodstvo ali osebna odgovornost in inicijativa, vse to so vprašanja, na katera odgovarjajo praktični gospodarji in pa gospodarski razvoj sam. Socialisti se nimamo izrekat za ali proti eni izmed zgoraj navedenih obratnih oblik.

Nemogoče je, da bi se upravljalo kdaj gospodarstvo celega sveta strogo centralistično, z ene točke, in da bi bil ves svet ena samo velika tovarna in do podrobnosti z ene same točke upravljan veleobrat. Obrat mora biti tako velik, kakor predpisuje to gospodarska smotrenost.

Čisto jasno je, da mora prepleteni narodno gospodarstvo nešteto raznorodnih gospodarskih enot in da se mora puščati tem posameznim gospodarstvom čim največja samouprava. Če bi puščali to v nemar in tirali gospodarski centralizem predaleč, bi ustvarjali prav nerodne aparate, ki so dokazali svojo gospodarsko nesposobnost že v vseh strokah. Če je popolnoma izključeno, da bi smeli nerazdružno vezati socializem z gospodarsko centralizacijo te vrste in če je nujno potrebno, da se prepušča posameznim obratom najširša svoboda, potem se moramo vprašati: Kako velike smejo biti te edince? Ali smejo obsegati sto, ali deset ljudi — in če jih smejo deset, zakaj ne smejo obstajati tudi iz enega samega?

Za socializem ni bistvene razlike med samoupravo skupno upravljenega tovarniškega veleobrata in med samoupravo malega obrata, ki dela samostojno v malem obratu.

Bistveno za socialistično pojmovanje je le to, da mi ne v enem, ne v drugem slučaju tisti, ki v obratu dela, lastnik zemlje, orodja in surovin s katerimi dela, ampak samo njih uporabnik, ki jih uporablja v okvirju gospodarskega načrta družbe, nastale valed skupnih gospodarskih in političnih interesov.

Rekli smo že, da je tudi mali obrat še valed tega, ker producira za trg, član nešteti gospodarskih družb, ki sicer niso tako vidne, kakor pri veleobratu, ki pa jih prevladujejo ravno tisti gospodarski zakoni, ki obvladujejo vsako družabno produkcijo. Tudi tu se dajo zasledovati vse značilne oblike izkoriščevanja, kakor jih odkriva socializem. Kdo ne ve, da je donajala zemlja kmetskemu posestniku pred vojno komaj toliko, da se je bomo preživljala, da mu je pred vojno donajala pač nekaj več, da pa mu po vojni dopaša še manj nego pred vojno in da pada zdaj tak posestnik v vedno večjo bedo. In temu ljudstvu naj bi ne imel socializem ničesar povedati samo zato, ker sedi kapitalist izkoriščevalec v daljnem mestu in ga morda izkoriščani niti ne pozna ne? (Konec prih.)

RAD BI IZVEDEL

za svojega brata Matt Rihterja, šel je od doma na 9. dec. 1921, moji ženi je izročil ključe od svoje hiše in rekel, da gre k prijatelju na farne, ki je 50 milj oddaljen. Pisal sem na omenjeni kraj in odpisali so mi, da ga ni bilo tam pri njih. Zato me skrbi, kje se nahaja. Prosim čitatelje "Prosvete" če kdo ve za njega naj mi to sporoči ali pa naj se mi sam prijavi, imam mu poročati več važnih stvari valed hiše. Frank Richter, P. O. Box 405, Chisholm, Minn.

(Adv.) Feb. 20

ISČEM SVOJEGA BRATA

John Miheve, kateri se je nahajal pred 12 leti v Waukegan, Ill. in od tu je šel v državo Iowa, od kjer se mi ni več oglašil. Ako bo sam ta oglas čital, prosim, da si mi takoj prijavi. Ako pa kdo rojakov ve za njegov naslov, naj mi blagovoli to sporočiti, ker mu imam jaz poročati zelo važne stvari iz starega kraja. Moj naslov je: Frank Miheve, 726 Helmholtz ave., Waukegan, Ill.

POZOR ROJAKI!

Čisto nove vrste izdelke meru za vsako rokodelstvo (cirkle) Compos. Kdor želi pristopiti v pomoč v gmetnem oziru, se bo gotovo čutil zadovoljnega, ker to priliko nudim samo sedaj za pomoč v družbo. Za pojasnila pišite na: Frank Čepirlo, 2320 W. Michigan Ave., Indianapolis, Ind.

(Adv.)

GROZDJE, GROZDJE.

Zmljeto, črno N. Y. 48 gal. sod \$45.; 25 gal. \$30.; 15 gal. \$18., se naroči pri M. KRAINZ, Davis, W. Va.

\$5. najmanj z naročilom, ostalo se plača po prejemu.

Za kuhanje piva doma

imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poakusite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vedno le najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi zbirko sodov, steklenic in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje. Grocerijam, sladničarjem in v prodajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Omejite prehlad. Ustavite kašelj.

Oba sta znamenja nevarnosti. Pri taji boli z dalekosežnimi posledicami se lahko mnogokrat izognete, če dobite prava zdravila.

Severa's Cough Balsam

(Severov Balsam zoper kašelj) od pomore pri navadnem kašlju, pri mimi bronhialna vnamirjenja, pri pravi prebavi, omogoča red in olajava dibanje. Cena 25c in 50c. — Severa's Cold and Grip Tablets (Severovi Tableti zoper prehlad in gripe) ustavijo prehlad predne se razvije. Cena 50 centov. Po vseh lekarnah.

Ali ste dobili iztis Severovega Almanaha za leto 1922? Dobite ga zastonj pri svojem lekarju ali pa direktno od

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

DENARNE POŠILJATVE V JUGOSLAVIJO PO POŠTI IN KABLOGRAMI

Dinarji in dolarji po najnižji ceni.

PAROBRODNE LISTKE ZA VSE ČRTE.

PIŠITE PO NAŠ CENIK

EMIL KISS, bankir,
133 SECOND AVE.,
NEW YORK, N. Y.

CUNARD-ANCHOR

ANCHOR DONALDSON

Najmodernejši in najhitrejši parniki sveta. Izvrstna posredstva potnikom. Lokalni zastopnik je v našem mestu ali blizu njega.

V Jugoslavijo, Ogrsko, Rumunsko in Bolgarijo, Via Dubrovnik ali Trst.

ITALIA March 24.
Vožnja \$90.00 in davek \$5.00
Vožnja po železnici do Ljubljane \$1.65.

Via Cherbourg & Southampton.
Aquitania Feb. 25.
Saxonia March 7.

Znižana vožnja.

Ker so nekatere linije znatno znižale svoje cene, se nudi ugodna prilika onim, ki so namenjeni v kratkem v stari kraj. Pišite nam po cene in vozni rod parnikov.

Ako želite dobiti kakšnega sorodnika iz starega kraja, nam pišite po tozadevna pojasnila.

Kadar pošiljate denar v stari kraj, ne preizite naše banke, ki vam nudi točnost in nizke cene.

Za vsa nadaljna pojasnila se obrnite na slovensko banko

Zakrajšek & Česark

70 — 9th Ave.,
New York City.

— F. M. Dostojevskij:

BESI

Roman v treh delih.

Preložil Vladimir Lovetnik.

(Dalje.)

"O Bog, o Bog!" je vzdihovalo ljudstvo, križajoč se. "Očividna preročba!"

"Naprej osladite svoje sree z dobroto in milostjo, potem se hodite pritoževati zoper svoje otroke, kri svoje krvi; tako treba razumeti prispodobno," je tiho, a samozadovoljno izpregovoril debeli samostanski menih, ki je bil ostal brez čaja in je zdaj v svojem razdraženem samoljubju vzel tolmačenje nase.

"Kaj misliš, očka," se je mahoma razjezila vdova. "Na zanjki so me vlekli v ogenj, ko je gorelo pri Verhiščinih. Mrtvo mačko so mi zaprli v skrinjo, sleherne podlosti so zmožni. . ."

"Spodite jo!" je Semjon Jakovljevič zdajci mahnil z rokami.

Cerkovnik in deček sta planila za mrežo. Cerkovnik je prijel vdovo pod pazduho; umolknila je ter krevljala k vratom, oziraje se venomer po darovanih sladkornih glazah, ki jih je vlekel deček za njo.

"Eno ji vzemi nazaj!" je ukazal Semjon Jakovljevič, delaveu, ki je bil ostal pri njem.

Mož je planil za odhajajočimi; črez nekaj minut so se vrnil vsi trije služabniki s podarjeno glavo sladkorja; tri je vdova vendarle odnesla.

"Semjon Jakovljevič," se je zaslišal glas od zadaj, izza vrat. "V sanjah sem videl ptico, kavko; priletela je iz vode in letela v ogenj. Kaj pomenijo te sanje?"

"Mraz," je rekel Semjon Jakovljevič.

"Semjon Jakovljevič, zakaj pa meni ne odgovorite? Tako dolgo se že zanimam za vas," spet je hotela začeti naša dašna.

Semjon Jakovljevič je ni poslušal.

"Vprašaj!" je zdajci pokazal na klečečega graščaka.

Samostanski menih, ki mu je bilo ukazano vprašati, je dostojanstveno pristopil k graščaku. "Kaj ste zagrešili? Ali vam ni bilo ukazano kaj izpolniti?"

"Ne tepsti se; krotiti roke," je hripavo odgovoril graščak.

"In ste izpolnili, lastna moč me prena truje."

"Napodi ga, napodi ga! Z metlo ga daj, z metlo!" je mahnil Semjon Jakovljevič z rokami.

Graščak ni čakal izvršitve kazni, planil je kvišku ter jo popihal iz sebe.

"Čekin so pustili na mestu," je povedal menih, pobiraje s tal pol imperijala.

"Temule ga daj!" Semjon Jakovljevič je pokazal s prstom na bogatega kupeca.

"Zlato k zlatu," je uslo menihu iz samostana.

"In temu čaja, sladkega," je Semjon Jakovljevič mahoma pokazal na Mavrikija Nikolajeviča.

Sluga je nallil čaja in ga neseč pomotoma gledalino s ščepalnikom.

"Dolgemu, dolgemu," je popravil Semjon Jakovljevič.

Mavriki Nikolajevič je vzel kozarec, se zahvalil z vojaškim polupoklonom in začel piti. Ne vem zakaj — vsi naši so bušili v smeh.

"Mavriki Nikolajevič je osuplo pogledal.

"Prosim vas, veliko veselje mi storite. Poslušajte, Mavriki Nikolajevič," je povzela zdajci Liza z vztrajno, trdovrstno gostobesnostjo. "Poklekajte, nič ne pomagaj; hočem, hočem vas videti, kako hste klečali. Ako ne pokleknete, se niti več ne prikažete k meni. Hočem, hočem — brez pogojno! . . ."

Ne vem, kaj je hotela reči s tem; zahtevala je z neizprosno trdovrstnostjo histeričnega napada. Kakor bomo videli pozneje, si je Mavriki Nikolajevič razlagal te njene kaprične napade, ki so bili zadnji čas zelo pogosti, kot izbruhe slepega sovraštva do njega, ne iz jeze — narobe, saj ga je cenila, ljubila in spoštovala, kar je sam dobro vedel — temveč iz posebne, nezavedne mržnje, ki je v nekaterih minutah nikakor ni mogla ukrotiti.

Molče je dal čašico stari ženi, ki je stala za njim, odprl vrata mreže, stopil nepovabljen v intimno polovico Semjona Jakovljeviča ter pokleknil sredi sobe, da so ga vsi videli. Lizina groba, zasmehljiva kaprica vpričo vse družbe je morala pač hudo pretresti njegovo rahločutno, preprosto dušo. Nemara je mislil, da jo postane sram ob pogledu na ponižanje, ki ga je tolikani želela. Nihče razen njega se ne bi bil mogel tolikanj odločiti, da kaznuje žensko s tako naivnim in nevarnim sredstvom. Klečal je, z neomajno resnobo na obrazu, ves neroden, smešen in dolg. Toda naši se niso smejali; obči dojem nepričakovane dogodka je bil bolesten. Vsi so gledali Lizo.

"Sveto olje, sveto olje!" je zamrmral Semjon Jakovljevič.

Liza je zdajci prebledela, vzkriknila, zastokala in planila za mrežo. Sledil je nagel, histeričen prizor: z vso močjo je začela vzdigovati Mavrikija Nikolajeviča, vleče ga z obema rokama za komolec.

"Vstanite, vstanite!" je viknila kakor brez uma, "vstanite takoj, takoj! Kako ste se drznili poklekati!"

Mavriki Nikolajevič je vstal s kolen. Stisnila je njegovo roko nad komolec s svojimi rokami, strmeč mu nepremično v obraz. Njen pogled je bil poln strahu.

"Milogledi, milogledi!" je še enkrat ponovil Semjon Jakovljevič.

Zavlekla je nazadnje Mavrikija Nikolajeviča izza mreže. Vsa družba se je zgenila in vzemirila. Dama iz naše kočije je menda hotela zabrisati dojem ter je za tretje zvonko in evljiivo vprašala Semjona Jakovljeviča kakor prej, s kočetnim smehljajem na obrazu:

"Kako to, Semjon Jakovljevič, da meni nič ne poveste? Tako sem se zanašala na vas!"

"V. . . jo sunite, v. . . jo sunite!" Semjon Jakovljevič se je zdajci obrnil k nji ter ji z besnim glasom in strahovito razločenostjo zalulil skrajno neecenzurno besedico. Naše dame so zavrešale in pobegnile ob homerskem grohotu kavalerije na vrat na nos iz sobe. Tako se je končalo naše romanje k Semjonu Jakovljeviču.

(Dalje prihodnjič.)

Zrno do zrna - pogača, kamen do kamna - palača!

Vložite Vaš denar v sigurno banko in zavarujte se s tem pravočasno za Vašo starost.

Na vloge pri nas plačujemo do dalnjega 4% "special interest account" (posebni obrestni račun). Vloge so zasigurane z najboljšimi bondi Državno nadzorstvo!

Vlagatelji izven New Yorka, kateri hočejo napraviti redne mesečne vloge nam naj pošljejo denar po pošti; za prvi polog izdamo knjižico, katera bi ostala na željo pri nas v pologu, ter jo po polletnem obrestnem pripisu pošljemo v pregled.

FRANK SAKSER STATE BANK,
GLAVNO ZASTOPSTVO JADRANSKE BANKE.
82 CORTLANDT STREET
NEW YORK, N. Y.